

Tvořivé uplatnění teorie v užitečné a originální publikaci

Jitka Kropáčová, Jiří Kropáč

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

LOKŠOVÁ, I. a LOKŠA, J. *Tvořivé vyučování*. 1. vyd. Praha : GRADA Publishing, 2003. 208 s. ISBN 80-247-0374-2.

Novost, užitečnost a originalita jsou adjektiva spojená s tvořivostí jakožto rysem činnosti či produktu. Charakterizují dobře také recenzovanou publikaci slovenských autorů, do českého jazyka přeloženou A. Fejglovou. Jde o šťastný čin vydavatelství v době výrazných proměn školství u nás.

Tvořivé vyučování představuje širokou škálu žádoucích koordinovaných opatření, z nichž každé má samo o sobě smysl a přínos. Přitom počet dostupných publikací zaměřených na problematiku tvořivosti a tvořivého vyučování nelze považovat za dostatečný. Svým způsobem to dokazuje i seznam literatury využití autory.

Význam rozvinuté tvořivosti individua pro obohacování kultury společnosti docenil a zdůvodnil I. J. Lerner (mj. v práci *Didaktické základy metod výuky*). Schopnost tvořivého řešení je zahrnuta ve výukových cílech všech nám známých vyučovacích předmětů na základních školách a je vzdělávacími programy přímo požadována – od cizích jazyků či dějepisu až po technickou a informační výchovu. Má přínos pro „pružnost“ při řešení problémů s komunikací, pro schopnost různorodé interpretace událostí, plastické chápání významu kulturního dědictví lidstva i pro schopnost optimálně, v souladu se současnou morálkou tvořit a využívat techniku a další vymoženosti hmotné kultury.

Publikace má tři hlavní části. První, teoretická část, nazvaná *Problematika teorie tvořivosti*, vysvětluje v jednotlivých kapitolách současné poznatky o podstatě tvořivosti; tvůrčím procesu, subjektu, produktu; způsobu identifikace tvořivosti; sociální determinaci i facilitaci tvořivosti. Text této teoretické hlavní části je zajímavý a čtivý, nemusí vzbuzovat obavy čtenáře.

Název *Tvořivé vyučování* nese druhá hlavní část, která obsahuje výklad koncepce tvořivého vyučování; humanistické orientace tvořivého vyučování a předpokladů realizace přestavby edukačního procesu. Dále se autoři podrobně věnují metodice tvořivého vyučování, tato problematika je rozčleněna do pěti okruhů, jsou to tvůrčí situace a úlohy, problémové vyučování; heuristické metody, formy, prostředky; informačně komunikační technologie v tvořivém vyučování; relaxace; programy rozvoje tvořivosti. Tuto hlavní část, která představuje jakýsi všeobecný návod k činnosti, považujeme za těžiště publikace a část nejvýznamnější pro širokou pedagogickou veřejnost. Z tohoto hlediska ovšem považujeme rozsah pozornosti věnovaný „obecným otázkám“ současné

přípravy učitelů za přílišný, jsou obsaženy i v jiných publikacích, navíc v této oblasti lze očekávat koncepční změny (s. 91 – 94). Totéž se týká krátkého článku Zvýraznění úlohy výzkumu v moderní pedagogice a částečně (s. 101 - 102) i rozsáhlejší kapitoly Informačně komunikační technologie v tvořivém vyučování (jde zejména o „teoretický úvod“ této kapitoly od s. 127 asi po s. 130, dále uváděné příklady jsou přínosné). Velice přejeme autorům, učitelům a hlavně žákům, aby do škol pronikly činnosti popisované v kapitole Relaxace (s. 136 – 140).

Praktické ukázky tvořivých vyučovacích hodin jsou třetí hlavní částí recenzované publikace. Jde o šestnáct ukázek vyučovacích hodin provedených na základních školách (14) a na gymnáziu (2) v předmětech matematika, fyzika, přírodopis, výtvarná výchova, náboženská výchova, anglický jazyk, etická výchova, zeměpis, ekologie. I když nejde o všechny vyučovací předměty, poskytují uvedené ukázky jasnou ilustraci záměru autorů, jak ve výuce tvořivost žáků rozvíjet. Není podstatné, že některé formulace např. z ukázek tvořivých hodin fyziky jsou terminologicky méně zdařilé.

Pro odborníky zabývající se hlouběji vědami o výchově a vzdělávání bude cenným zdrojem podnětů a informací relativně rozsáhlý seznam literatury.

Jde nesporně o zajímavou publikaci. Její hlavní přínos spočívá ve zdařilé aplikaci teorie tvořivosti, která zaujme každého, kdo tvořivě vyučovat chce (z doslechu víme o zájmu učitelů o tuto publikaci). Silnou stránkou autorů je dlouhodobé zaměření a aktivní činnost v této oblasti. Projevuje se tím, že autoři dokáží po objektivní a nestranné prezentaci problematiky připojit vlastní stanovisko podložené jejich výsledky, vlastní vědeckou činností. Dokázali rovněž do podmínek výuky na školách (převážně základní školy) zdařile aplikovat a převést do „konkrétně názorné roviny“ některé progresivní metody rozvoje tvořivosti, které jsou v pedagogické literatuře často předloženy spíše v obecné rovině.

Kniha dobře prezentuje významnou část teorií současné pedagogiky – teorii tvořivosti. V koncepci tvořivého vyučování a v ukázkách tvořivých vyučovacích hodin přináší inspirativní uplatnění teorie v podmínkách současné výuky na našich základních, ale i středních školách. Úroveň publikace umožňuje doporučit ji odborníkům v různých oblastech školství, zejména učitelům a studentům učitelství.